

Tillgången på yrkeslärare

Tillgången på yrkeslärare

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets
webbplats: skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-396-SE

Grafisk produktion: AB Typoform

Omslagsfoto: Michael McLain

Stockholm 2013

Förord

Under 2011 genomfördes en stor reform av gymnasieskolan i Sverige – Gy 2011. Skolverket har fått i uppdrag att följa upp och analysera denna gymnasie-reform. Det är ett mångfacetterat uppdrag som löper över flera år. För att hantera bredden i uppdraget har Skolverket beslutat att genomföra flera olika tematiska delstudier. Denna rapport är en av de delstudier som har gjorts inom ramen för uppdraget.

Sedan flera år tillbaka har flera olika aktörer uppmärksammat bristen på yrkeslärare, och regeringen har vidtagit flera åtgärder för att avhjälpa denna brist. Höstterminen 2011 infördes en särskild yrkeslärarexamen, en förändrad utbildning som är kortare än den tidigare utbildningen mot lärarexamen med yrkeslärarinriktning. Dessutom har reglerna för behörighet vidgats, och yrkeslärare har tills vidare undantagits från kravet på lärarlegitimation.

Rapporten undersöker tillgången på yrkeslärare i den nya gymnasieskolan, kartlägger hur efterfrågan ser ut på några års sikt och undersöker behovet av kompletterande material för att utveckla kunskapen i dessa frågor. Den är sammanställd av Thomas Furusten vid Skolverkets analys- och utredningsenhet.

Stockholm, oktober 2013

Anna Ekström
Generaldirektör Skolverket

Thomas Furusten
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning 6

Syfte och bakgrund 7

Syfte och frågeställningar 7

Rapportens disposition 8

Behörighet för att undervisa i yrkesämnena och särskilda behörighetskrav för yrkeslärarutbildning 8

1. Yrkeslärarutbildning

– sökande, antagna och examinerade 11

Sökande 12

Antagna – registrerade 14

Examinerade 16

Det regionala perspektivet 17

2. Behovet av yrkeslärare till gymnasieskolan 19

Yrkeslärare i dagens gymnasieskola 20

Arbetsmarknaden för yrkeslärare 21

Gymnasievalen 22

Prognoser över tillgång och efterfrågan på yrkeslärare 27

3. Sammanfattande diskussion 31

Bilaga 34

Sammanfattning

Denna rapport undersöker tillgången och efterfrågan på yrkeslärare, med särskilt fokus på förändringar efter införandet av den nya gymnasieskolan (Gy 2011). Rapporten beskriver tillgången på yrkeslärare utifrån tillgängliga uppgifter och undersöker behovet av kompletterande data.

Generellt råder det brist på yrkeslärare, i synnerhet yrkeslärare som har behörighet i form av en yrkeslärarutbildning. Den exakta tillgången på ämnes- och programnivå är på grund av begränsningar i den tillgängliga statistiken svår att beskriva.

Även efterfrågan är svårdefinierad, eftersom den i hög grad beror på hur arbetsmarknaden värderar yrkeslärares behörighet. Behovet av yrkeslärare ser dessutom olika ut beroende på om man avser samhällets relativt stora behov eller det mer begränsade behov som avgörs av hur ungdomar väljer gymnasieutbildning. En fråga som inte alls kan besvaras med hjälp av tillgängliga uppgifter är hur försörjningen av lärare som undervisar i yrkesämnen ordnas i realiteten – det vill säga hur det faktiskt går till när lärarna anställs och vilka krav som då ställs.

Det som skulle krävas för mer preciserade bedömningar av ovanstående är dels utvecklingar av statistiken för att göra den mer detaljerad, dels en mer ingående studie kring de egentliga konsekvenserna av bristen på utbildade yrkeslärare.

Ett antal samverkande förhållanden påverkar potentiella yrkeslärares benägenhet och möjlighet att genomgå en lärarutbildning. Dessa förhållanden är i hög grad av praktisk/ekonomisk natur, men de är också incitaments- och arbetsmarknadsrelaterade.

Syfte och bakgrund

Skolverket har i regleringsbrevet för 2013 fått i uppdrag att löpande följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan, Gy 2011:

Skolverket ska löpande följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan som har startat hösten 2011, bl.a. med statistik över söktryck till olika program samt genomströmningen i gymnasieskolan. I redovisningen ska introduktionsprogrammen och det kommunala informationsansvaret särskilt belysas, liksom utvecklingen när det gäller omfattning och kvalitet för det arbetsplatsförlagda lärandet och kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning. I syfte att kunna tillhandahålla en aktuell och sammanhållen bild av utvecklingen i de olika nationella programmen ska Skolverket även löpande följa upp respektive program. Vad gäller yrkesutbildning bör den programvisa uppföljningen bl.a. omfatta tillgången på platser för arbetsplatsförlagt lärande, i vilken utsträckning eleverna erhållit grundläggande behörighet till högre utbildning, tillgång till yrkeslärare samt elevernas etablering på arbetsmarknaden. Redovisningen ska, där så är möjligt, fördelas på lärlingar och elever som gör en i huvudsak skolförlagd utbildning. Uppdraget ska redovisas årligen till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 oktober.

Den här rapporten är avsedd att, tillsammans med övriga publikationer från Skolverket som berör samma uppdrag, ge regeringen och andra intressenter underlag för att kunna följa upp och bedöma utvecklingen av den reformerade gymnasieskolan.

Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att belysa tillgången och efterfrågan på yrkeslärare i gymnasieskolan. De frågeställningar som rapporten avser att besvara är följande:

- Vad går att säga om tillgången på yrkeslärare utifrån befintligt material?
- Hur ser efterfrågan på yrkeslärare ut i dagsläget och på några års sikt?
- Vilken typ av kompletterande material behövs för att utveckla kunskapen i dessa frågor?

Förutom dessa frågeställningar kommer rapporten också att beröra frågan om vilka förhållanden som utgör hinder eller svårigheter när det gäller att försörja landet med yrkeslärare.

Det material som används är i första hand den officiella statistiken, samt tillgängliga utredningar och prognoser. Dessutom har Skolverket haft en viss dialog med de högskolor och universitet som utbildar yrkeslärare.¹

Rapportens disposition

Rapporten omfattar huvudsakligen två avsnitt. Det ena beskriver situationen inom yrkeslärarutbildningen avseende sökande, antagna och examinerade, samt den mest aktuella statistiken över antalet nybörjare per högskola.

Det andra avsnittet beskriver behoven av yrkeslärare – tillgång och efterfrågan i dagsläget samt prognoser för de kommande åren.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion, som även berör vilka frågor som inte besvaras av tillgängliga uppgifter.

Behörighet för att undervisa i yrkesämnen och särskilda behörighetskrav för yrkeslärarutbildning

Med förändringarna i Gy 2011 har införts en större bredd i behörighetskraven för yrkeslärare jämfört med tidigare, genom att en yrkeslärare nu kan nå behörighet på olika vis. Behörighet för att undervisa i gymnasieskolans yrkesämnen kan fås genom att man har:

- yrkeslärarexamen, eller
- äldre examen som är avsedd för arbete i gymnasieskolan i ett yrkesämne, eller
- annan lärarexamen, tillsammans med relevanta kunskaper i det aktuella ämnet som man fått genom utbildning och/eller arbete.

Valideringen av yrkeserfarenheterna sker när man söker till yrkeslärarutbildning, eller när man ansöker om lärarlegitimation.

Valideringen i samband med att man söker till yrkeslärarutbildningen gäller bedömningen av yrkeskunskaper för den särskilda behörigheten till utbildningen. Bedömningen sker utifrån Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper

1. När denna informationskälla återopas benämns den i texten som ”uppgift från högskolorna”. De frågor som Skolverket tagit upp med högskolorna har berört intresset för lärarutbildningarna, skillnaden mellan antalet sökande och registrerade nybörjare, den regionala rörligheten, samt eventuella särskilda förhållanden för yrkeslärarstudenter. Frågorna har besvarats av sju högskolor inklusive Malmö högskola som på regeringens uppdrag är nationell samordnare av metoder, modeller och information om antagning och behörighetsprövning till det nya yrkeslärarprogrammet.

för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen.² De särskilda behörighetskraven utgörs av kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper som man kan ha tillägnat sig genom yrkeserfarenhet, högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning.

Skolverket gör motsvarande bedömning när yrkeslärare ansöker om legitimation eller om utökad behörighet. I dagsläget är det dock enbart de formella meriterna som bedöms. Skolverket har ännu inte fastställt något system för validering av reell kompetens (informella meriter), men ett sådant är under utarbetande.³

Eftersom de olika processerna avser att bedöma samma kunskaper har Universitets- och högskolerådet (UHR) och Skolverket utformat gemensamma föreskrifter för kunskapskriterier på ämnesnivå.⁴ Ett mindre antal av de yrkesämnen som ingår i UHR:s föreskrifter ingår i dag inte i Skolverkets föreskrifter. Detta på grund av att Skolverket bedömt att kriterierna för vissa ämnen innehåller en sådan bredd och detaljnivå att det i realiteten blir svårt att hitta lärare som uppfyller samtliga kompetenser. Kriterierna för vissa av dessa ämnen är därför under omarbetning. Nya ämnen och kurser tillkommer löpande och föreskrifterna revideras därför underhand.

Även för de yrkesämnen som idag ingår i föreskrifterna uttrycks kunskapskriterierna med en avsevärd bredd och detaljnivå. Exempelvis uttrycks kraven på yrkeskunskaper för ämnet anläggning enligt följande:

Specialiserade (erfarenhetsbaserade och teoretiska) kunskaper om grundläggning, vägbyggnad, vägunderhåll, stensättning, ledningsbyggnad, jord- och bergmaterials egenskaper (hållfasthet, packningsförmåga och dräneringsegenskaper), den estetiska helheten i markbyggandet, om vad hållbar utveckling innebär i bygg- och anläggningsbranschen samt om lagar och andra bestämmelser inom yrkesområdet.

Förmåga att såväl självständigt som tillsammans med andra planera, utföra samt identifiera resurser för att utföra specialiserade arbetsuppgifter (utifrån de fastställda säkerhets-, kvalitets- och miljökraven) inom olika typer av anläggningsarbeten, från planering till dess objektet är färdigt att brukas, enligt de lagar och andra bestämmelser som reglerar verksamheten. (SKOLFS 2012:4)

-
2. Respektive högskola avgör slutligen för vilka ämnen läraren är behörig att undervisa i.
 3. Även om det idag inte finns något krav på att yrkeslärare ska vara legitimerade är det möjligt att få behörighet i en lärarlegitimation för att undervisa i yrkesämnen. Våren 2013 hade det inkommit cirka 2 300 ansökningar om lärarlegitimation för yrkeslärare.
 4. Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:4), om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne, respektive UHR:s föreskrifter (UHRFS 2013:4).

Dessa detaljerade kriterier har tagits fram dels i enlighet med regeringens linje om att höga kunskapskrav bör ställas på lärare för respektive yrkesämne, dels för att bedömningarna av de sökandes yrkeskunskaper i ett ämne ska kunna göras med likvärdighet inom det europeiska samarbetet (European Qualification Framework, EQF). Föreskrifterna följer det nivåsystem för kunskaper och kompetenser som utarbetats av Myndigheten för yrkeshögskolan, som är ansvarig myndighet för samordningen av EQF i Sverige, och för implementeringen av det nationella referensramverket (National Qualification Framework, NQF).⁵

5. Myndigheten för yrkeshögskolan samarbetar i detta arbete med berörda myndigheter, däribland Skolverket.

1. Yrkeslärarutbildning – sökande, antagna och examinerade

Yrkeslärarutbildning

– sökande, antagna och examinerade

Den reformerade lärarutbildningen som startade hösten 2011 är inriktad mot fyra olika examina, varav yrkeslärarexamen är en. Den stora förändringen beträffande yrkeslärarutbildningen är att den från att tidigare ha varit treårig nu enbart omfattar en kompletterande pedagogisk utbildning på 1,5 år (90 högskolepoäng). Yrkeskunskaperna ska läraren ha förvärvat i arbetslivet. Detta avsnitt är en deskriptiv genomgång för att redovisa intresset för utbildning mot yrkeslärarexamen och tillgången på formellt behöriga yrkeslärare. Avsnittet undersöker även utbildningens rekryteringsproblem, omfattningen av avhopp samt eventuella orsaker till sådana.

Sökande

Inför höstterminen 2011 minskade antalet förstahandssökande till de nya lärarprogrammen med sammantaget med 14 procent jämfört med 2010. Minskningen var delvis en effekt av att det hösten 2011 var färre lärosäten som dittills hade fått examenstillstånd för de olika lärarexamina jämfört med tidigare år. Sedan dess har fler lärosäten fått examenstillstånd och hösten 2012 ökade antalet förstahandssökande till lärarprogram med totalt 21 procent jämfört med höstterminen 2011. Ökningen har fortsatt och inför hösten 2013 var antalet förstahandssökande till lärarprogram totalt sett 20 procent fler än hösten innan.

Det är framför allt antalet sökande till förskolläraryrket som ökat inför höstterminen 2013, men även till yrkeslärarprogram. Som syns i tabellen nedan har antalet sökande till yrkeslärarutbildning ökat från 991 till 1 168 mellan höstterminerna 2012 och 2013 – en ökning med 18 procent. Vad denna förändring innebär för sökandetrycket återstår att se eftersom antagningsciffrorna för höstterminen 2013 ännu inte är tillgängliga i den officiella statistiken.

Sökandetryck (sökande i förhållande till antagna) på yrkeslärarutbildning, riksnivå

	Sökande	Antagna	Sökande/antagna
HT 2011	847	479	1,8
VT 2012	550	245	2,2
HT 2012	991	574	1,7
VT 2013	385	271	1,4
HT 2013	1 168	–	–

Källa: Högskoleverket/UK-ämbetet

Processen från sökande till antagen

Vanligen är det en stor skillnad mellan antalet sökande och det antal som faktiskt börjar. Detta gäller för många högskoleutbildningar, men på yrkeslärarutbildningar är differensen särskilt stor. Skillnaden beror delvis på att många sökande (oklart exakt hur många) försvinner i prövningen av yrkeserfarenheten – de särskilda behörighetskraven för utbildningen. Detta beror i sin tur på att behörighetsprövningen är mycket tids- och resurskrävande för högskolorna. Det är dessutom ofta svårt att validera den yrkeserfarenhet som de sökande beskriver, och om erfarenheten är bristfälligt beskriven kan sökande sällas bort.⁶

Lärosätena poängterar emellertid att hanteringen effektiviserats och träffsäkerheten ökat betydligt i takt med en fortlöpande utveckling av modeller för behörighetsprövning. Lärosätena har upphandlat en gemensam webbaserad plattform för valideringsarbetet – ValiWeb – som används av lärosätena sedan ett par år tillbaka.⁷ Med denna har ansökningarna standardiserats, och speciellt sedan de flesta av lärosätena överlätit själva valideringen till Centrum för Validering i Skellefteå (CV) har risken minskat för att olika lärosäten gör bedömningar enligt olika måttstockar.⁸ Med ValiWeb har också informationen förbättrats till de sökande om vad ansökan ska innehålla, och orienteringen bland alla ämnen underlättas av att ämnena är sorterade per huvudsakligt gymnasieprogram, inriktning och i vissa fall yrkesutgångar.

Ansökan till en högskolas yrkeslärarutbildning och behörighetsprövningen är två separata processer. Hela denna tvådelade procedur kan upplevas krånglig att sätta sig in i och den kräver en viss arbetsinsats av den sökande

6. Stycket är baserat på uppgifter från högskolorna.

7. www.yrkeslarare.ValiWeb.se

8. Betänkandet *Yrkeskunskap – en likvärdig sökväg till lärarutbildning mot yrkesämnen (SOU 2008:112)* framhöll som ett problem att det utvecklats olika modeller för att validera yrkeskunskap.

– i synnerhet den detaljerade information som ska skrivas inför behörighetsbedömningen. Det är tänkbart att många först ansöker men sedan inte mäktar med arbetet att fylla i uppgifter och intygsunderlag för att styrka sina samlade erfarenheter och kompetenser.⁹ De krav som valideringsprocessen ställer på de sökande är alltså en möjlig delförklaring till skillnaden mellan antalet som söker yrkeslärarutbildning och antalet som faktiskt påbörjar utbildningen.

Antagna – registrerade

Av dem som antas till yrkeslärarutbildning är det många – cirka 20 procent höstterminen 2012 – som väljer att ändå inte börja och som alltså inte registreras som nybörjare. Orsakerna till detta kan vara flera. Det som särskilt framhålls av högskolorna är att de som söker denna utbildning har svårt att skapa utrymme för studierna eftersom de förvärvsarbetar. Yrkeslärarstudenter är äldre än andra studenter och har därför i högre utsträckning en försörjningsbörda, etablerade boendekostnader etc.¹⁰ Högskolorna nämner att familjeförhållanden samt praktiska och ekonomiska omständigheter ofta anges som orsaker av de antagna som avstår från att börja.

Från lärosäteshåll beskrivs också frånvaron av krav på legitimation för att arbeta som yrkeslärare som ett hinder i det här sammanhanget. Det uppskjutna legitimationskravet innebär att det betraktas som legitimt att fortsätta arbeta som formellt obehörig yrkeslärare. Det saknas tydliga incitament för att avsätta tid till en lärarutbildning – som dessutom kräver mycket engagemang och en stor arbetsinsats.

Registrerade nybörjare

I den gamla lärarutbildningen, som var sammanhållen i en gemensam utbildning mot lärarexamen, valde studenterna inriktning under utbildningens gång. Det innebar att de blivande lärarnas inriktningar var fullt synliga i statistiken först då de tagit examen. Förändringen i den nya lärarutbildningen, med en särskild utbildning mot yrkeslärare, innebär att nybörjarstatistiken blivit tydligare från och med höstterminen 2011.

Emellertid blir inte statistiken bättre än som den registreras av lärosätena. Yrkeslärarstudenter registreras sällan på undervisningsämne utan oftast enbart som nybörjare på ”yrkeslärarprogrammet” eller liknande. Detta beror på att lärosätena hittills inte har haft några enhetliga direktiv angående detaljnivån för hur de ska registrera sina nybörjare. Universitetskanslersämbetet har inlett

9. Uppgift från högskolorna.

10. Högskoleverket, rapport 2012:22 R.

ett utvecklingsarbete via Ladok¹¹ för att få till stånd en mer preciserad och enhetlig registrering av nybörjarna, men detta utvecklingsarbete är ännu i sin linda.

Samtidigt som nybörjarstatistiken tydliggjorts med de nya examensinriktningarna från och med höstterminen 2011 innebär förändringen att jämförelser med antalet nybörjare före 2011 är svåra att göra. Det går inte att urskilja yrkeslärarstudenterna i nybörjarstatistiken före höstterminen 2011.

I tabellen nedan kan antalet nybörjare på yrkeslärarutbildning höstterminerna 2011 och 2012 jämföras med antalet nybörjare på andra lärarutbildningar.

Nybörjare per lärarexamen och inriktning, höstterminerna 2011 och 2012

	HT 2011	HT 2012	Förändring (%)
Förskollärarexamen	2 238	2 417	8
Grundskollärarexamen			
<i>inriktning mot:</i>			
Fritidshem	463	569	23
1-3	1 003	1 169	16
4-6	465	853	83
Ämneslärarexamen			
<i>inriktning mot:</i>			
7-9	691	695	0,5
Gymnasieskolan	1 792	2 349	31
Lärarexamen (gamla)*	1 051	612	-42
Yrkeslärarexamen	419	467	11,5
Samtliga lärarprogram	8 311	9 131	10

Källa: UK-ämbetet

* Nybörjare på gamla lärarexamen utgörs huvudsakligen av studenter inom VAL och ULV, varav en inte försumbar andel (om än inte möjlig att exakt definiera) är yrkeslärarstudenter.

11. *Ladok* är en förkortning från datasystemets officiella namn: Lokalt ADB-baserat studiedokumentationssystem.

Utöver antalet nybörjare på yrkeslärarprogram har också ett hundratal personer årligen påbörjat utbildning till yrkeslärare inom de särskilda satsningarna för vidareutbildning av lärare (VAL) och för utländska lärares vidareutbildning (ULV). Studenter i dessa särskilda utbildningar registreras som nybörjare med inriktning mot (den gamla) lärarexamen. Det är oklart hur många som är yrkeslärarstudenter av de 612 nybörjarna höstterminen 2012, men efter förändringarna enligt den nya förordningen¹² för VAL har detta antal minskat. Färre yrkeslärarstudenter än tidigare har sedan dess antagits inom VAL och ULV; flertalet av högskolorna har valt att enbart anta till det reguljära programmet mot yrkeslärarexamen.¹³

Examinerade

Tabellen i bilagan sist i denna rapport visar antalet examinerade yrkeslärare per ämnesområde de senaste läsåren.¹⁴ Liksom för antalet nybörjare har hittills registreringen av antalet examinerade yrkeslärare per undervisningsämne varit bristfällig. I examensstatistiken är därför ämnesområdet ospecificerat för den största gruppen av de examinerade yrkeslärarna.

Enligt vad som framgår av tabellen i bilagan examineras årligen yrkeslärare inom ett begränsat antal av gymnasieskolans 190 yrkesämnen. Det årliga antalet examinerade är dessutom inom vissa ämnen endast ett fåtal. Tabellens summering av antalet examinerade yrkeslärare över tid visar att det ändå tillkommit en inte oväsentlig mängd yrkeslärare under perioden.

Antalet examinerade från yrkeslärarutbildning ger en bild av genomströmningen. Det är inte alla av dem som påbörjar som också fullföljer – även om antalet avhopp under utbildningens gång inte är speciellt stort enligt lärosätena.

En viktig förutsättning för att studenterna ska kunna fullfölja yrkeslärarutbildningen är möjligheten att studera på distans parallellt med arbetet som lärare.¹⁵ Ett vanligt problem förefaller dock vara engagemanget från skollärovermännen i kommunerna. Av resultat från en enkät till yrkeslärarstudenter inom SÄL III, som Högskoleverket utvärderade 2010¹⁶, framgår att nära var fjärde student ansåg att den egna gymnasieskolan inte kunnat ge dem goda

12. SFS 2011:689.

13. Detta enligt information från högskolorna.

14. Se tabell i bilaga: *Examinerade yrkeslärare per yrkesämne/yrkesområde – läsåren 2000/01 till 2011/12.*

15. Utvärdering av särskild lärarutbildning för lärare i yrkesämnen – SÄL III, Högskoleverkets rapport 2010:8 R.

16. Ibid.

praktiska förutsättningar för att genomföra utbildningen. Detta handlade i huvudsak om att arbetsgivarna inte erbjudit utrymme för studierna.¹⁷

Från högskolornas sida bekräftas att en majoritet av studenterna i yrkeslärarutbildning arbetar heltid eller i det närmaste heltid, samtidigt som de studerar i en omfattning som motsvarar minst halvtid. Detta är villkor som kan innebära att det är svårt att hålla en hög kvalitet både på sin undervisning i skolan och på sina studier.

Ovan nämnda enkätundersökning visar också att en del studenter på yrkeslärarutbildningen hoppar av – ofta utan att ens ha börjat – eftersom de inte fått tillräckliga praktiska förutsättningar att genomföra utbildningen. Mest beskrivs detta handla om försörjningsaspekter och om möjligheten att gå ner i arbetstid.

Att avhopp från yrkeslärarutbildningen ändå är relativt ovanligt kan bero på att de som valt att satsa på utbildningen är de som också bedömt sig ha goda chanser att genomföra den, och också verkligen avser att göra det. Men det är också möjligt att en del presumtiva yrkeslärarstudenter inte ens söker på grund av de tuffa villkoren.

Sammanfattningsvis visar genomgången ovan – från sökande till examine-rade på yrkeslärarutbildning – en förlust av potentiella yrkeslärare i flera steg. För det första sällas många bort i behörighetsprövningen. För det andra är det många av dem som söker utbildningen som inte påbörjar den. För det tredje förekommer avhopp från utbildningen, även om detta problem inte är lika stort som svårigheten att få de antagna att verkligen påbörja studierna.

En komplettering till detta är den följande beskrivningen av antalet yrkeslärarstudenter per lärosäte.

Det regionala perspektivet

Även om yrkeslärarutbildning till huvuddelen sker i form av distansstudier är det enligt information från högskolorna vanligast att man söker sig till den högskola som ligger närmast hemorten.

Yrkeslärarstudenter är äldre än de flesta andra studenter.¹⁸ Benägenheten att flytta påverkas av i vilken grad man är etablerad i familj, försörjning och boende. Om yrkeslärarna därmed är mindre benägna än andra studenter att flytta dit där jobben finns torde frågan om var yrkeslärarna utbildas vara relevant.

17. Enligt förordningen (2013:60) om statsbidrag för behörighetsgivande utbildning för lärare i yrkesämnen kan huvudmännen få bidrag som ersättning för lärarnas minskade arbetstid. Detta gäller under perioden 2013–2016.

18. Läsåret 2011/12 var yrkeslärarstudenternas medianålder 40 år, att jämföra med exempelvis ämneslärarstudenter vars medianålder var 21 år. UF 20 SM 1310 (SCB).

Antal nybörjare på utbildning för yrkeslärarexamen HT12, per lärosäte

	Antal
Stockholms universitet	96
Göteborgs universitet	52
Umeå universitet	46
Linnéuniversitetet	46
Linköpings universitet	45
Karlstads universitet	36
Högskolan i Skövde	37
Malmö högskola	32
Högskolan Kristianstad	32
Högskolan Väst	29
Högskolan i Gävle	16
Totalt (höstintag 2012)	467

Källa: UK-ämbetet

Denna fördelning av yrkeslärarstudenterna per lärosäte kan ställas mot det faktum att andelen gymnasieelever som går på yrkesprogram skiljer sig mellan olika delar av landet. I riket totalt sett är andelen elever på yrkesprogram ungefär 30 procent. Andelen är högst i Norrbottens län (43 procent), följt av Värmlands län (41 procent) och Dalarnas län (40 procent). Län med högre andelar elever på högskoleförberedande program är sådana som har en större befolkning och närhet till högskolor och universitet.¹⁹

Trots denna regionala fördelning av eleverna utbildas för närvarande flest yrkeslärare på Stockholms respektive Göteborgs universitet.

19. *Beskrivande data 2013, Rapport 383*. Skolverket 2013.

2. Behovet av yrkeslärare till gymnasieskolan

Behovet av yrkeslärare till gymnasieskolan

Detta avsnitt beskriver behovet av yrkeslärare, det vill säga balansen mellan tillgång och efterfrågan för lärare som ska undervisa i yrkesämnena. Tillgången utgörs av såväl formellt behöriga som övriga yrkeslärare. Efterfrågan påverkas av hur denna tillgång värderas och av den förväntade pensionsavgången från yrket, men också av ungdomarnas gymnasieval.

Yrkeslärare i dagens gymnasieskola

Den nya gymnasieskolan accentuerar behovet av att yrkeslärarna har en gedigen ämneskunskap eftersom eleverna utbildas direkt mot yrkesutgångar och ska vara anställningsbara direkt efter sina yrkesutbildningar. Det finns nu tolv yrkesprogram inom gymnasieskolan och sammanlagt 190 yrkesämnena.²⁰ Vissa av yrkesämnena saknar en tydlig huvudsaklig programtillhörighet i gymnasieskolan.²¹

Skolverkets uppföljningsstatistik innehåller uppgifter om gymnasieskolors rapporterade antal lärare i yrkesämnena. Här redovisas andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen och andelen med tillsvidareanställning. Statistiken visar även andelen kvinnor och män, inrikes respektive utrikes födda, medelålder, motsvarande antal heltidstjänster samt antal tjänstlediga. Det går även att studera regionala variationer. Däremot går det inte att göra någon uppdelning i tillgång på yrkeslärare per program eller ämnen utifrån uppföljningsstatistiken.

Enligt denna statistik för läsåret 2012/13 fanns det 10 852 lärare i yrkesämnena, varav de flesta var i tjänst (10 484). Kvinnornas andel utgjorde 43 procent och männens 57 procent. Andelen med pedagogisk högskoleexamen var 62 procent (att jämföra med 74 procent av gymnasielärarna totalt), och 78 procent var tillsvidareanställda. Yrkeslärarna undervisar främst på gymnasieskolans yrkesprogram, men även på introduktionsprogram och i synnerhet inom vuxenutbildningen. Behovet av yrkeslärare till vuxenutbildningen faller utanför ramarna för den här rapporten – men det ska understrykas att yrkeslärare till vuxenutbildningen givetvis utgör en mycket stor del av det totala behovet.

20. Regeringen har föreslagit att det industritekniska programmet ska utgå från höstterminen 2015 och ersättas av en inriktning på det tekniska programmet. (Pressmeddelande från Utbildningsdepartementet 12 augusti 2013).

21. En specifik problematik när det gäller möjligheterna att undersöka behovet av yrkeslärare på programnivå är att vissa ämnen och därmed lärare kan täcka mer än ett program.

Arbetsmarknaden för yrkeslärare

Hur stor tillgången på yrkeslärare är på arbetsmarknaden beror på hur man definierar yrkeskåren, det vill säga om man räknar samtliga som arbetar som yrkeslärare eller enbart antalet med pedagogisk högskoleexamen. Tillgången påverkas också av att många utbildade yrkeslärare väljer att inte arbeta som lärare. Jämfört med andra lärargrupper har yrkeslärarna i stor utsträckning en arbetsmarknad utanför utbildningsområdet. En sammanställning av Skolverket från 2008²² visar att av de lärare som var behöriga i yrkesämnen var endast drygt hälften verksamma inom utbildning. Också SCB:s aktuella yrkesstatistik visar att många av de utbildade yrkeslärarna arbetar utanför utbildningsväsendet. Det gäller ungefär hälften av lärarna med inriktning mot vård- och omsorg, och cirka en tredjedel av lärarna med inriktning mot industri och hantverk.

Närvaron av alternativa arbetsmarknader – med ofta andra lönenivåer – är förmodligen en betydelsefull förklaring till såväl svårigheter med rekrytering till yrkeslärarutbildning som benägenheten för yrkeslärare att stanna i läraryrket. I det här sammanhanget är det värt att notera att det i hög utsträckning är de behöriga lärarna som lämnar yrket, enligt vad som framkommit av Högskoleverkets enkätstudie från 2010.²³ I samma studie drar Högskoleverket dessutom slutsatsen att de obehöriga lärare som sökt yrkeslärarutbildning men inte bedömts ha tillräckliga meriter för att bli antagna sannolikt i hög utsträckning väljer att arbeta kvar som obehöriga lärare.

Den rådande arbetsmarknadssituationen för yrkeslärare påverkas av att intresset för yrkesprogram minskat bland sökande till gymnasieskolan. Denna utveckling har inneburit att vissa yrkesutbildningar har lagts ner eller minskats²⁴, och att yrkeslärare sagts upp från sina arbeten. I en sådan situation är det i första hand de obehöriga lärarna som får gå, och sannolikt är det i första hand behöriga lärare som kommer att återanställas när eller om sökandea-intresset för yrkesutbildningarna ökar igen. En uppsagd obehörig yrkeslärare skulle alltså kunna använda sin arbetslöshet till att läsa upp sin behörighet för att senare återkomma till yrket med en lärarutbildning. I det här sammanhanget kan det dock utgöra ett hinder att man inte har möjlighet att behålla sin a-kassa om man studerar, vilket kan avhålla många arbetslösa från att påbörja en utbildning.²⁵

22. *Lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning*. Skolverket 2008.

23. Utvärdering av SÅL III, 2010:8 R.

24. Den exakta omfattningen av detta går inte att belysa statistiskt. Indelningen av skolenheter kan variera från ett läsår till ett annat.

25. Det här är ett inte obetydligt problem när det gäller att rekrytera arbetslösa till lärarutbildning, enligt uppgifter från högskolorna.

Gymnasievalen

För att belysa behoven av yrkeslärare till gymnasieskolan är det av stor relevans hur ungdomar väljer utbildning. Andelen av samtliga nybörjarelever som valt ett yrkesprogram har sjunkit från 35 till 29 procent mellan 2007 och 2012 enligt Skolverkets statistik.²⁶ Det finns emellertid vissa begränsningar när det gäller möjligheten att jämföra dagens yrkesprogram i Gy 2011 med de tidigare yrkesförberedande programmen. I den tidigare strukturen fanns t.ex. det yrkesförberedande medieprogrammet, medan medieutbildning i Gy 2011 främst ingår som inriktningar på de högskoleförberedande estetiska och samhällsvetenskapliga programmen. De höjda och differentierade behörighetskraven har också ändrat förutsättningarna när det gäller vilka elever som kan gå på vilken utbildning.

Trots dessa begränsningar i jämförbarheten över tid är tendensen tydlig med ett minskande intresse för yrkesprogram. Det kan också konstateras att denna tendens har förstärkts i samband med införandet av den reformerade gymnasieskolan, då yrkesprogrammen inte längre per automatik ger grundläggande högskolebehörighet. På fem av de tolv yrkesprogrammen måste eleverna läsa utökat program för att kunna nå grundläggande högskolebehörighet. Denna förändring lyfts fram som en viktig förklaring till det minskade intresset för yrkesprogrammen utifrån de fallstudier som genomförts i Skolverkets senaste gymnasievalsstudie.²⁷

Från och med hösten 2013 kommer emellertid alla nationella yrkesprogram att kunna ge grundläggande högskolebehörighet inom programmets ordinarie 2 500 poäng, genom att skolorna inom dessa program kommer att kunna erbjuda kurser i programfördjupningen som ger högskolebehörighet inom ramen för programmet. Det återstår att se om trenden med sjunkande intresse för yrkesprogram kommer att fortsätta även efter denna förändring.

En ytterligare tänkbar orsak till det minskade intresset för yrkesutbildningar, som också framkommer av Skolverkets gymnasievalsstudie, är att elever i årskurs nio inte så tidigt i livet vill bestämma sig för ett specifikt yrke.

Av de nationella yrkesprogrammen är el- och energiprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet de två största med 5 259 respektive 5 128 elever i årskurs 1 läsåret 2012/13. Överlag har antalet elever som påbörjat något yrkesprogram fortsatt att minska enligt de senaste årens tendens, en minskning

26. Skolverkets lägesbedömning 2013, rapport 387. Även inom vuxenutbildningen har det skett en minskning av elever på yrkeskurser – en minskning med 15 procent mellan 2011 och 2012. Denna minskning kan delvis förklaras av att de riktade statsbidragen för yrkesvux hade en mindre volym 2012.

27. *Det svåra valet. Elevers val av utbildning på olika slags gymnasiemarknader*. Rapport 394. Skolverket 2013.

med sammanlagt 12 procent jämfört med läsåret 2011/12. Det program som tappat mest både i antal elever och procentuellt är hantverksprogrammet.

En allt högre andel av eleverna söker sig istället till de högskoleförberedande programmen. Denna utveckling är särskilt tydlig bland flickorna. Av de flickor som läsåret 2012/13 började på gymnasieskolan hade 65 procent valt ett högskoleförberedande program. Motsvarande andel för fem år sedan var 51 procent.

Det kommer också elever till yrkesprogrammen via introduktionsprogram. Av samtliga nybörjare på introduktionsprogram hösten 2011 (cirka 14 100 personer) gick 19 procent på ett yrkesprogram ett år senare.²⁸ Två av de fem introduktionsprogrammen har tydlig koppling till yrkesutbildning: yrkesintroduktion (IMYRK) respektive programinriktat individuellt val (IMPRO).

Syftet med programinriktat individuellt val är att eleverna ska läsa de grundskoleämnena som de saknar för behörighet till ett nationellt yrkesprogram, och avsikten är att de så snart som möjligt ska antas till ett sådant.

Syftet med yrkesintroduktion är att ge elever en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller leder till studier på ett yrkesprogram. Yrkesintroduktion innehåller huvudsakligen yrkesinriktad utbildning. Vid sidan av yrkesprogrammen har alltså även detta introduktionsprogram behov av yrkeslärare.

Antalet elever på yrkesintroduktion i den första årskursen var 3 384 läsåret 2012/13, vilket är i princip oförändrat jämfört med läsåret innan. På programinriktat individuellt val har antalet elever ökat med 21 procent sedan läsåret innan.

I tabellen nedan visas antalet elever i årskurs 1 på samtliga yrkesprogram läsåren 2011/12 och 2012/13. De största programmen är de pojkdominerade el- och energi-, bygg- och anläggnings-, respektive fordons- och transportprogrammet.

28. Dessa elever kommer främst från programinriktat individuellt val (IMPRO), preparandutbildning (IMPRE) och yrkesintroduktion (IMYRK). (Tabell 7C, Skolverkets officiella statistik.)

Elever på yrkesprogram Gy 2011, årskurs 1, riksnivå

	2011/12	2012/13	Förändring för år 1 mellan 2011 och 2012	
			Antal	Procent
El- och energiprogrammet (EE)	5 661	5 259	-402	-7
Bygg och anläggningsprogrammet (BA)	5 923	5 128	-795	-13
Fordons- och transportprogrammet (FT)	4 098	3 860	-238	-6
Vård- och omsorgsprogrammet (VO)	3 345	3 142	-203	-6
Barn- och fritidsprogrammet (BF)	3 746	3 078	-668	-18
Hantverksprogrammet (HV)	3 917	3 070	-847	-22
Naturbruksprogrammet (NB)	3 280	2 930	-350	-11
Handels och administrations- programmet (HA)	3 340	2 836	-504	-15
Restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL)	2 940	2 486	-454	-15
Industri tekniska programmet (IN)	2 051	1 968	-83	-4
VVS- och fastighetsprogrammet (VF)	1 513	1 390	-123	-8
Hotell- och turismprogrammet (HT)	1 566	1 352	-214	-14
Riksrekryterande utbildningar (RX)	345	342	-3	-1
Totalt	41 725	36 841	4 884	-12
Yrkesintroduktionsprogram (IMYRK)	3 405	3 384	-21	-0,6
Programinriktat individuellt val (IMPRO)	3 141	3 353	212	7

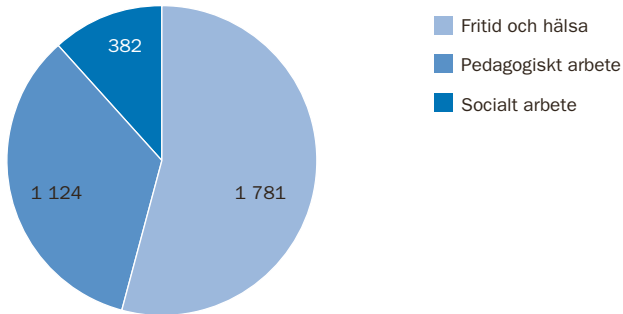
Skolverkets officiella statistik

De olika yrkesprogrammen är indelade i valbara inriktningar som registreras i årskurs två.²⁹ Eleverna fördelar sig ojämnt över inriktningarna, och dessa fördelningar ger en bild av vilka ämneslärare som det behövs flest av. Detta med förbehåll för eventuella förändringar av elevernas fördelning över program och inriktningar.

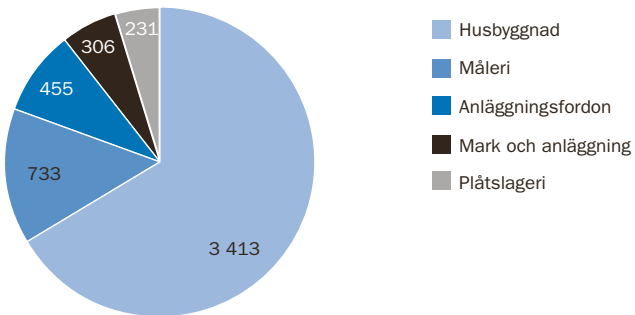
Nedanstående diagram visar elevernas fördelning i olika inriktningar för några av de största yrkesutbildningarna. Fördelningen gäller årskurs två 2012.

29. Vissa inriktningar påbörjas i årskurs ett, på exempelvis naturbruksprogrammet.

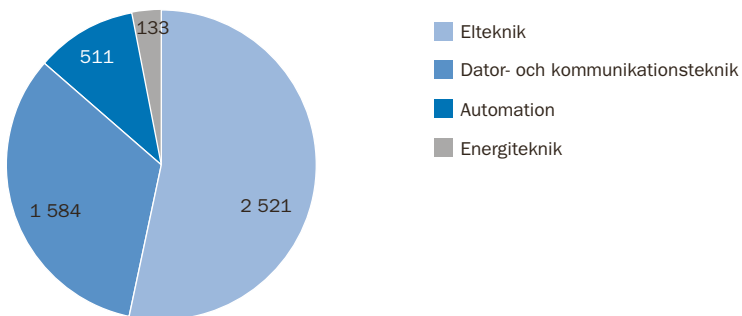
Barn- och fritidsprogrammet, antal elever per inriktning, åk 2, 2012

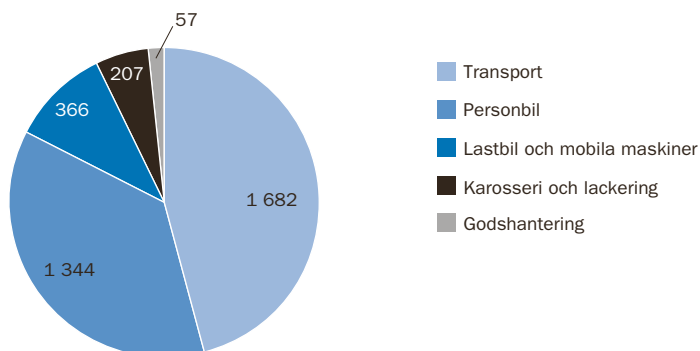
Bygg- och anläggningsprogrammet, antal elever per inriktning, åk 2, 2012

El- och energiprogrammet, antal elever per inriktning, åk 2, 2012

Fordons- och transportprogrammet, antal elever per inriktning, åk 2, 2012

På barn- och fritidsprogrammet väljer de flesta av eleverna inriktningarna *fritid och hälsa* respektive *pedagogiskt arbete*.

På el- och energiprogrammet väljer huvuddelen av eleverna inriktningarna *elteknik* respektive *dator- och kommunikationsteknik*.

På bygg- och anläggningsprogrammet är inriktningen *husbyggnad* den absolut vanligaste.

På fordons- och transportprogrammet är de två dominerande inriktningarna *transport* respektive *personbil*.

Det är dessvärre inte möjligt att sätta ovanstående volymfördelningar av elevernas programinriktningar i direkt relation till antalet utbildade yrkeslärare på program- och ämnesnivå, eftersom examensstatistiken inte är så detaljerad. En grov uppskattning kan göras utifrån tabellen i bilagan, som visar antalet examinerade yrkeslärare per ämnesområde. En sådan uppskattning ger vid handen att vård- och omsorgsprogrammet är väl försett med utbildade lärare, medan det råder brist på lärare till exempelvis el- och energiprogrammet respektive bygg- och anläggningsprogrammet. Som nämnts i tidigare avsnitt är det inte möjligt att bringa klarhet i vilka inriktningar som inryms under den största registrerade ämnesområdeskategorin för examinerade yrkeslärare – ospecificerade yrkesämnen.

I det här sammanhanget finns anledning att påpeka att de stora pensionsavgångarna från yrkeslärarkåren sannolikt är det som kommer att ha störst betydelse för behovsbilden, snarare än den just nu minskande sökandetrenden till yrkesprogram.

I det följande delavsnittet presenteras bedömningar av hur många yrkeslärare som kommer att behövas framöver, med hänsyn till just pensionsavgångarna. Dessa bedömningar är gjorda med samhällets behov som grund och tar inte hänsyn till volymmässiga svängningar i gymnasievalet.

Prognoser över tillgång och efterfrågan på yrkeslärare

Enligt Högskoleverket (nuvarande Universitetskanslersämbetet) är det ett stort underskott att vänta på yrkeslärarsidan under de närmaste åren. De antaganden om framtida brister som presenteras i Högskoleverkets rapport *Utbildningarna och arbetsmarknaden – ett planeringsunderlag inför läsåret 2013/14* (rapport 2012:22 R) baseras på elevkullarnas utveckling och pensionsavgångarna från lärarkåren. I bedömningarna tar man också hänsyn till de förväntade examinationsfrekvenserna. Enligt prognosinstitutet (SCB) kan vi förvänta att strax under 75 procent av lärarutbildningsstudenterna avlägger examen.³⁰

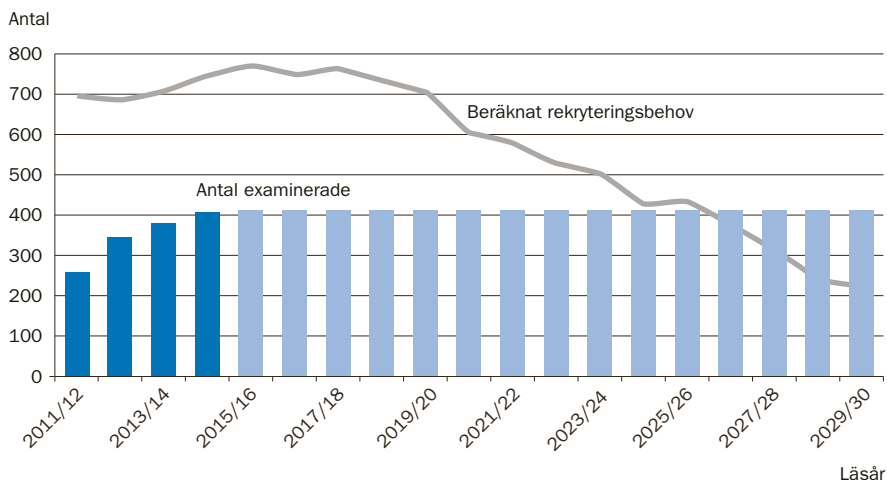
Yrkeslärare är en yrkesgrupp som just nu är inne i en fas med omfattande pensionsavgångar. Enligt SCB:s yrkesstatistik är nära 80 procent av de verk samma yrkeslärarna 50 år eller äldre, nära 30 procent är 60 år eller äldre, och 10 procent har passerat 65. Det kan förväntas en pensionsavgång på nära 1 000 personer per år under de närmast kommande åren – samtidigt som de nyutexaminerade beräknas bli bara drygt 400 personer årligen. Detta innebär alltså en brist som ackumuleras med 600 vakanta yrkeslärartjänster varje år.

Det har under lång tid varit en obalans mellan tillgång och efterfrågan när det gäller utbildade yrkeslärare. Enligt Högskoleverkets prognoser kommer en brist kvarstå över en femtonårsperiod, även om bristen kan väntas minska något i takt med att den just nu höga pensionsavgången avtar.

Diagrammet på nästa sida visar antalet examinerade och det beräknade rekryteringsbehovet av yrkeslärare med hänsyn till pensionsavgångar, nettomigration och förändringar av den totala efterfrågan. Den examination som kan påverkas av förändringar i antalet nybörjare från och med läsåret 2013/14 är markerad genom att staplarna har en ljusare färg.

30. Detta är emellertid en osäker uppskattning, baserad på antagandet om att andelen examinerade kommer att förbli densamma som under de senaste åren.

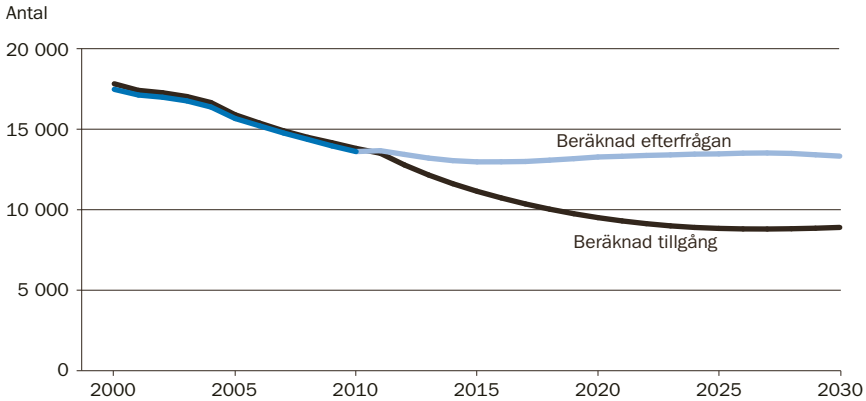
Yrkeslärare, beräknat rekryteringsbehov och beräknad examination till 2030 (Högskoleverket 2012)

Många av de lärare som undervisar i yrkesämnena saknar lärarutbildning. Detta är en slutsats att dra av den aktuella skillnaden mellan rekryteringsbehov och antal examinerade (se läsår 2013/14, diagrammets tredje stapel). I någon mån kan behovet täckas av redan utbildade yrkeslärare som återgår till yrket, men endast marginellt.

Av diagrammet nedan framgår hur det totala antalet förvärvsarbetande yrkeslärare i åldrarna 16–74 år har utvecklats sedan år 2000, och hur den framtida tillgången kommer att utvecklas med de antaganden som görs i beräkningarna. Detta diagram ger alltså en bild av den totala storleken på utbildningsgruppen yrkeslärare och hur den förändras fram till och med år 2030.

Antal förvärvsarbetande yrkeslärare 2000–2010 och beräknad efterfrågan 2011–2030 (Högskoleverket 2012)

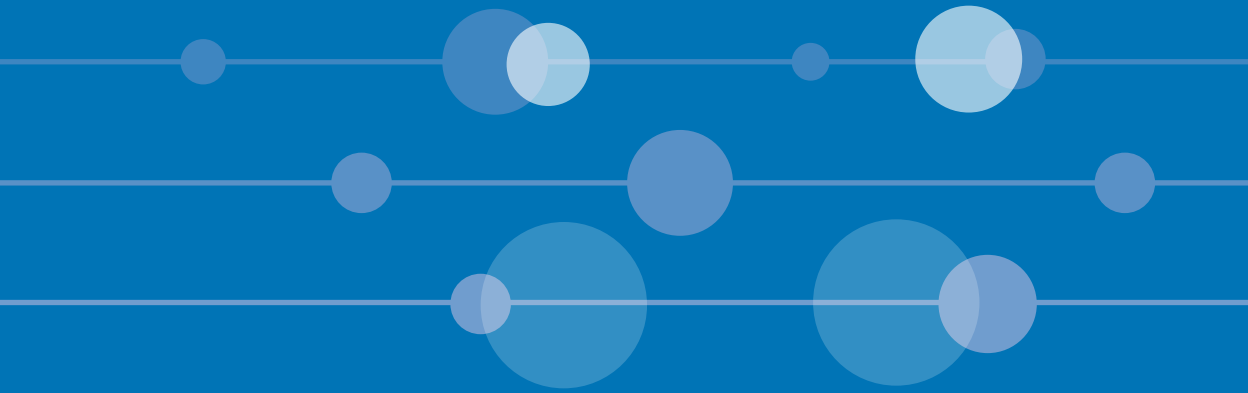

Sammantaget påvisar dessa bedömningar en stor förväntad brist på utbildade yrkeslärare under prognosperioden fram till 2030.³¹

Också Skolverket gjorde för några år sedan (2008) en prognos om det kommande rekryteringsbehovet av yrkeslärare.³² Där bedömdes bristen bli något mindre jämfört med Högskoleverkets prognos: ett förväntat underskott på 600 yrkeslärare under perioden 2013–2017, och för femårsperioden därefter (2018–2022) ett underskott på 300 yrkeslärare. Skolverkets prognos baserades på antagandet att andelen tjänstgörande lärare med tillsvidareanställning kommer att kvarstå på samma nivå som år 2007.

31. Prognoserna tar inte hänsyn till att annan lärarexamen i kombination med relevanta kunskaper om det aktuella ämnet ger behörighet att undervisa i yrkesämnena.

32. *Lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning*. Skolverket 2008.

3. Sammanfattande diskussion

Sammanfattande diskussion

I gymnasieskolan finns tolv yrkesprogram med sammanlagt 190 yrkesämnen.³³ För många av dessa ämnen tyder tillgängliga uppgifter på att tillgången på lärare med formell ämnesbehörighet långt ifrån är i balans med efterfrågan. Som det ser ut kommer yrkeslärarna med pedagogisk högskoleutbildning inte att räcka till för yrkesprogrammets ämnesbredd.

Det finns dock ett antal ofullständigheter i den tillgängliga informationen om tillgången på yrkeslärare. Det kan konstateras en stor och växande brist på yrkeslärare generellt, men statistiken medger inte någon detaljerad bild av balansen mellan tillgång och efterfrågan på ämnesnivå och per yrkesprogram. Enligt Skolverkets uppfattning är det angeläget att statistiken utvecklas i dessa avseenden.

Antalet elever på gymnasieskolans yrkesprogram har minskat trendmässigt under en sexårsperiod. Till viss del påverkar detta de behöriga yrkeslärarnas aktuella arbetsmarknad och sannolikt benägenheten att söka sig till yrket. Samtidigt är pensionsavgångarna just nu höga vilket talar för en totalt sett ökande brist på yrkeslärare, även om bristen varierar på ämnesnivå. Omkring 1 000 yrkeslärare per år kommer att gå i pension under de närmaste åren samtidigt som det bara beräknas tillkomma cirka 400 utbildade yrkeslärare årligen.

Balansen mellan tillgång och efterfrågan är ett förhållande som påverkas av om man avser formellt behöriga yrkeslärare eller yrkeslärare som är behöriga i kraft av reell kompetens tillsammans med annan pedagogisk utbildning än yrkeslärarutbildning. En stor andel av de lärare som idag undervisar i yrkesämnen saknar yrkeslärarutbildning. Dessutom arbetar många yrkeslärare utanför utbildningssektorn. Alternativa arbetsmarknader påverkar sannolikt såväl rekryteringen till yrkeslärarutbildning som benägenheten att stanna i läraryrket.

En fråga som kvarstår och som bara kan besvaras på skolnivå är hur skolorna hanterar behovet av yrkeslärare idag. Hur går det till i realiteten när yrkeslärare rekryteras? Enligt de nya behörighetsreglerna kan lärare valideras som behöriga genom att de har någon annan lärarutbildning i kombination med relevant yrkeserfarenhet. Omfattningen av detta är okänd, liksom hur valideringen går till av anställande rektorer.

Det begränsade antalet examinerade från yrkeslärarutbildning antyder att en stor potential för att försörja landet med yrkeslärare finns i gruppen som kan valideras till yrket. Samtidigt är den politiska ambitionen att successivt öka andelen yrkeslärare med högskoleutbildning. Olika samverkande förhållanden

33. Se not 20.

riskerar dock att bevara en situation där en hög andel av de verksamma yrkeslärarna saknar en sådan:

- Det begränsade antalet utbildade yrkeslärare i förhållande till behoven medför att det är svårt för skolorna att få tillgång till yrkeslärare med exakt rätt kompetenser enligt de specificerade kraven.³⁴ Risken är – stick i stäv med intentionerna – att kraven på yrkeskunskaper, och strävan efter att anställa yrkeslärare med lärarutbildning, får vika till förmån för ett mer pragmatiskt förhållningssätt.
- De obehöriga lärare som sökt yrkeslärarutbildning men inte bedömts ha tillräckliga meriter för att bli antagna arbetar sannolikt i hög utsträckning kvar som obehöriga lärare.
- Det uppskjutna legitimationskravet innebär att det saknas egentliga incitament att gå igenom en yrkeslärarutbildning för dem som idag arbetar som obehöriga lärare³⁵ – och för rektorerna att låta dessa lärare gå ner i arbetstid för att ha möjligheter att genomföra utbildningen.
- Valideringsarbetet för ämnesbehörighet är komplicerat och tidskrävande för såväl de sökande som för högskolorna.
- Yrkeslärarstudenter har svårigheter att kombinera studier med nödvändig förvärvsverksamhet, vilket troligen också påverkar benägenheten att påbörja utbildningen även för dem som sökt och blivit antagna.

34. SKOLFS 2012:4.

35. Ett sådant incitament skulle emellertid kunna vara att en legitimerad yrkeslärare har en fördel i konkurrensen om (fortsatt) anställning jämfört med en icke-legitimerad yrkeslärare.

Bilaga

Examinerade yrkeslärare per yrkesämne/yrkesområde, läsåren 2000/01 till 2011/12

Läsår													Totalt
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	
Administration			3										3
Bageri och konditori								1			1	2	4
Bygg	1	7	2	6	5	12	7	10	14	14	13	16	107
Datateknik							1		1	1	1	1	5
Djur/djurvård						1	1	2	1	1	2	6	14
El/eltekniska ämnen		3	9	7	1	3	11	8	10	8	11	8	79
Elektronik/automation							1			1	2	1	5
Energi		1	2	1	1	3	3	1	2		1	1	16
Florist			1	2			1	1			1		6
Fordon	2	5	7	6	7	21	19	5	13	21	17	21	144
Foto/fototeknik							1						1
Frisör	3	1	6	7	2	2	4	2	2	1	2		32
Handel och administration	10	14	25	19	2	10	6	15	2	8	7	8	126
Hantverk		4	4	4	4	4	6	9	9	14	24	7	89
Hotell och restaurang	10	17	14	16	13	15	20	24	22	30	35	12	228
Industri	3	1	3	4	3	2	5	7	8	10	13	8	67
Industri och hantverk	45	65	69	19	4			3			1		206
Livsmedel	4	1		1	2		1	1	2	2	1		15
Maskinteknik							1		1	1	1		4
Media					6	5	4	3	10	17	21	6	72
Måleri								4	1		1	3	9
Människa					4	18	23	13	8	9	7	2	84
Naturbruk (jord/skog m.m.)	24	34	13	23	13	14	17	26	7	17	19	7	214
Omvårdnad		2									1		3
Plåt/svets		1		2	1	1					1		6
Skogsbruk/skogsteknik								2		2	1		5

Ämnes- inriktning	Läsår												Totalt
	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	
Skräddare						1							1
Social omsorg	4	8	9	5	4	2	4	10	10	6	1		63
Teknik		2	5	5	6	30	43	74	112	4	4	5	290
Textil/ konfektion									1			1	2
Trafik								1	2		1	1	5
Träteknik		1			1	2	1	1	1	2	1		10
Turism/ turismkunskap	1	1	6	2	6	2	5	4	2		3		32
Verkstad											1	2	3
Verktyg	1			1			1					1	4
VVS- och kylteknik							1	1					2
Vård/vård och omsorg	88	94	130	80	32	35	33	49	44	58	70	30	743
Yrkesämnen (ospec.)	35	7	30	47	54	60	114	121	199	252	246	114	1279
Totalt	231	269	338	257	171	243	334	398	484	479	511	263	

Källa: Uk-ämbetet, Statistik från Högskoleregistret, SCB

Den här rapporten ingår i redovisningen av Skolverkets löpande uppdrag att följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan, Gy 2011.

Rapporten undersöker tillgången på yrkeslärare i den nya gymnasieskolan, kartlägger hur efterfrågan ser ut på några års sikt och undersöker behovet av kompletterande material för att utveckla kunskapen i dessa frågor.

Rapporten vänder sig till politiker och tjänstemän på nationell och lokal nivå, samt till andra som är intresserade av utvecklingen i den reformerade gymnasieskolan.

Skolverket

www.skolverket.se